

Po zasedanju v Opatiji

V Opatiji so prejšnji teden zasedali delegati Italijansko-jugoslovanske gospodarske zbornice s sedežem v Milanu in Jugoslovansko-italijanske gospodarske zbornice s sedežem v Beogradu. Šlo je sicer za redno letno zasedanje obeh zbornic, a je bilo predvsem zato pomembno, ker je potekalo v obdobju, ki je v gospodarskem pogledu zelo kritično, oziroma težavno za obe sosedni državi ob Jadranu.

Delegati obeh zbornic so pregledali trenutno stanje gospodarskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo, a njihova glavna skrb je bila posvečena predvsem prihodnosti, pri čemer sta prišli do izraza odločna volja ter pripravljenost prispevati svoj delež v okviru prizadevanj za postopno odpravljanje trenutnih hudih težav. Na italijanski strani je bilo zlasti odločno poudarjeno načelno stališče, kako imata Italija in Evropska gospodarska skupnost ves interes, da ostane Jugoslavija neodvisna, gospodarsko krepka država, kar naj bo še dalje glavno in temeljno izhodišče za njuno politiko odnosov do te države ob Jadranu. V tej zvezi je bil na primer zelo jasen predsednik tržaške trgovinske zbornice, evropski parlamentarec dr. Modiano, nič manj jasen pa ni bil zastopnik rimske vlade, prefekt v Trstu, dr. Marrosu, ki je dejal, da gospodarski operaterji gotovo ne bodo vrgli puške v koruzo ob prvih hujših težavah v gospodarskih odnosih med obema sosednjima državama.

Na zasedanju, ki je trajalo dva dni, so bili, kot je povsem razumljivo, v središču pozornosti stabilizacijski ukrepi beograjske zvezne vlade, za katere so udeleženci pokazali polno razumevanje, saj je na dlan, da je odprava hudega primanjkljaja v jugoslovanski trgovinski bilanci tudi prvi pogoj za nadaljnji razvoj gospodarskega sodelovanja z Italijo. Ne glede na to pa je med italijanskimi operaterji prišla do izraza zaskrbljenost, da ne bi kak napačen ukrep ogrozil dosedanjih uspehov v medsebojnem sodelovanju.

Za prebivalstvo na obeh straneh italijansko-jugoslovanske meje je prav gotovo važno, kako so delegati obeh zbornic glasno poudarili, da se videmski sporazum o maloobmejnem prometu nikakor ne sme okrniti, pri čemer so celo naglasili, da se nove morebitne restrikcije v obeh državah ne bi smele sploh tikati tega sporazuma. Zbornici v tej zvezi ponovno zahtevata, naj se ustanovi mešana komisija, ki naj se ji med drugim prizna pravica, da skrbi tudi za strukturne spremembe na izvoznih in uvoznih blagovnih listinah, ustanovljenih na osnovi tržaškega in goriškega spo-

dalje na 2 strani ■

FANFANIJU se je le posrečilo

Skoraj 75 letnemu prvaku Krščanske demokracije, dosedanjemu predsedniku senata Amintoru Fanfaniju se je torej posrečilo sestaviti novo vlado in se po skoraj 20 letih vrača v palačo Chigi v Rimu, kjer je sedež italijanske osrednje vlade. Potek pogovorov in pogajanj med predstavniki petih strank dosedanje vladne večine (Krščanska demokracija, socialistična, socialdemokratska, republikanska in liberalna stranka) jasno dokazuje, da je do padca Spadolinijeve vlade prišlo, ker so tako hoteli socialisti, oziroma njihov glavni tajnik Craxi, ki mu je očitno šla na živce popularnost republikanskega prvaka Spadolinija. V širokih ljudskih množicah, ki niso vprežene v voz kake stranke, je namreč Spadolini užival čedalje večjo simpatijo, kar bi utegnilo vplivati na volilne izide, oziroma na volilne odločitve tistih slojev in tudi posameznikov, na katere že nekaj let zatrdno računajo socialisti.

Na nastanek krize dosedanje vlade so prav gotovo vplivali tudi drugi dejavniki, med drugim že samo dejstvo, da je predsednik vlade pripadal stranki, ki na državnoborskih volitvah zbere le kake tri odstotke glasov, zaradi česar ni mogel, ne glede na svoje osebne sposobnosti, imeti prevelike avtoritete pri ministrih, ki so pripadali mogočnim strankam, kot je na primer Krščanska demokracija, za katero

glasuje skoraj 40 odstotkov italijanskih volilcev.

Nevoljo in morda tudi zavist pri socialistih so očitno spretno izkoristili krščanski demokratje s svojim novim političnim tajnikom De Mito na čelu, saj se jim je nudila odlična priložnost, da ponovno prevzamejo glavno politično pobudo v svoje roke, s čimer bi se jim tudi posrečilo potegniti stranko iz idejne in programske močvare, v katero je bila zašla v zadnjih letih. Krščanska demokracija je s tem ponovno postala vodilna stranka, sposobna zbrati okrog sebe druge, manjše politične sile in tako predstavljati edino resnično alternativo komunistični partiji in njenim zaveznikom.

Zadnji razplet političnega življenja v Italiji pa je, če globlje premislimo, tudi nujna in logična posledica dogajanja znotraj italijanske komunistične partije. Ta je namreč zavrnila veljavnost teorije tako imenovanega zgodovinskega kompromisa, ki je v določenih oblikah in pod določenimi pogoji predvidevala možnost sodelovanja tudi s Krščansko demokracijo. Komunisti se danes postavljajo kot glavni nosilci tako imenovane demokratične alternative, se pravi sodelovanja z vsemi »naprednimi silami«, med katere pa po njihovem ne spada Krščanska demokracija.

dalje na 2. strani ■

Slovinci in nova vlada

Slovensko prebivalstvo v Furlaniji-Juljski krajini predvsem zanima, ali bo Fanfanijeva vlada pospešila postopek za odbritev zakonskih ukrepov, ki naj zaščitijo in zagotovijo temeljne pravice naše manjšine. Dosedanji ministrski predsednik Spadolini je predstavnikom slovenske narodne skupnosti zagotovil, da bodo njene zadeve urejene, vendar se to ni zgodilo. Že pred dvema letoma se je končalo delo posebne komisije v okviru predsedstva vlade, ki je imela nalogo, da globlje prouči slovensko manjšinsko problematiko in izoblikuje vrsto predlogov za zaščito osnovnih narodnih pravic Slovencev v Italiji. Komisija za ustavne zadeve v senatni zbornici je že večkrat napovedala svoj obisk v Furlaniji-Juljski krajini, da bi na mestu samem spoznala zahteve in pričakovanja slovenskega prebivalstva, kar je v zvezi z zakonskimi predlogi, ki so jih bili predlo-

žili komunisti, socialisti, demokristjani in Slovenska skupnost preko senatorja Fontanarija, izvoljenega na listi Južnotirolske ljudske stranke. Do tega obiska pa sploh še ni prišlo, tako da moramo ugotoviti, da je celotna zadeva obtičala na mrtvi točki. Slovenska javnost v Italiji zdaj pričakuje, da bo ministrski predsednik Fanfani v svojem programskem govoru vsaj omenil tudi slovensko manjšinsko problematiko in v tej zvezi prevzel v imenu vlade natančne obveznosti. Glede na dosedanje izkušnje, ki jih Slovenci imamo z dosedanjimi vladnimi večinami, pa obstaja precejšnja skepsa glede resnične politične volje, da bi se vprašanja slovenske narodne manjšine v Italiji čimprej pravično uredila. Potrebna bo, po našem prepričanju, še vedno mobilizacija vseh naših sil, ki naj prispeva, da se naše vprašanje premakne z dosedanje mrtve točke.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 5. decembra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Pisemce za Miklavža«; 11.15 Nabožna glasba; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Šport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditelj; 15.00 Literarni večer v Babni hiši v Ricmanjih; 18.00 Zborovske skladbe Stanka Jericija; 19.00 Poročila.

■ PONEDELJEK, 6. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Dodaj življenje letom, ne samo leta življenju!; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Giacomo Puccini: Manon Lescaut; 11.30 Beležka; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 12.40 Zborovske pesmi Čajkovskega; 13.00 Poročila; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: »Spopad s pomladjo«; 14.55 Naš jezik; 15.00 Šport; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Ob stoletnici ustanovitve Glasbene matice; 18.00 Od Milj do Devina; 19.00 Poročila.

■ TOREK, 7. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Povejmo še kaj o otrocih; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Giacomo Puccini: Manon Lescaut; 11.30 Beležka; 12.45 Koroški zbori na »Pevskem srečanju od Pliberka do Traberka«; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Fulvio Tomizza: »Boljše življenje«; 14.40 Kam, Peter Pan? 15.40 Evergreeni; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Z besedo o glasbeni umetnosti; 18.00 Izvirna radijska igra: Tome Arsovski: »Taksistova spoved«; 19.00 Poročila.

■ SREDA, 8. decembra, ob: 8.00 Poročila; 8.30 Dobro jutro po naše; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Srečni princ«; 11.00 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Pod Matajurjan; 12.30 Marijine pesmi poje zbor Consortium musicum iz Ljubljane; 13.00 Poročila; 13.20 Nacionalno vprašanje v zadnjih desetletjih cesarsko kraljevega Trsta; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Lučka Susič: »Srečanje v planinah«; 14.55 Naš jezik; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.10 Flautistka Erika Slama; 18.00 Na goriškem valu; 19.00 Poročila.

■ ČETRTEK, 9. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Slovenci v Združenih državah Amerike in njihova dejavnost med prvo svetovno vojno; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.45 Koroški zbori na »Pevskem srečanju od Pliberka do Traberka«; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Fulvio Tomizza: »Boljše življenje«; 14.40 Otroški kotiček: »To je pa laž«; 15.00 Beseda ni konj; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Zarko Hrvatich in pianistka Nada Oman; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Poročila.

■ PETEK, 10. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Problemi delavca v naši deželi; 12.45 Slovenski deželni zavod za poklicno izobraževanje; 13.00 Poročila; 13.20 Naša gruda; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Fulvio Tomizza: »Boljše življenje«; 14.55 Naš jezik; 16.35 Instrumentalni solisti; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Letošnje mednarodno zborovsko tekmovanje »Cesare Augusto Seghizzi« v Gorici; 18.00 Kulturni dogodki; 18.40 Kako ti je ime?; 19.00 Poročila.

■ SOBOTA, 11. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro po naše; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Glasbena matineja; 9.00 Sobotni trim; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Komorni orkester Radiotelevizije Ljubljana pod vodstvom Antona Nanuta; 11.25 Beležka; 12.00 »Glas od Režije«; 12.40 Koroški zbori na »Pevskem srečanju od Pliberka do Traberka«; 13.00 Poročila; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Fulvio Tomizza: »Boljše življenje«; 14.40 Otroški kotiček: »Najdihojca«; 15.00 Iz studia neposredno; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Tržaška sopranistka Ksenija Vidali ob 45-letnici umetniškega dela; 18.00 Biografije velikih Slovencev: Mirko Mahnič: »Anton Martin Slomšek«; 19.00 Poročila.

Fanfaniju se je le posrečilo

■ nadaljevanje s 1. strani

V italijanski politiki se torej po nekaj letih ponovno pojavlja dvotečajnost, ki po eni strani sicer poenostavlja celotno dogajanje v državi, po drugi strani pa ima v sebi skomine po fanatičnem ideološkem soočevanju in črno-belem shematiziranju, kar utegne celotno politiko potisniti za nekaj desetletij nazaj.

Kot je povsem razumljivo, v novi vladi ne bo predstavnikov republikanske stranke. Njeno osrednje vodstvo je sicer svoj sklep utemeljilo, češ da se ne strinja z gospodarskim programom Fanfanijeve vlade, vendar je jasno, da republikanci niso mogli s svojo prisotnostjo v vladi nagraditi tistih, ki so odgovorni za Spadolinijev padec.

Mimo čisto strankarsko-političnih razpletov in ugotovitev je treba pri presoji današnjega političnega trenutka upoštevati predvsem gospodarske in družbene elemente in zlasti presoditi, kako se namerava Fanfani spopasti s hudimi težavami na obeh področjih. Besedilo njegovega gospodarskega in družbenega programa nam še ni znano, vendar iz dnevnega tiska izhaja, da je moral popustiti pritisku socialistov in tudi socialdemokratov ter se izogniti korenitemu manjšanju »socialnih izdatkov«, ki so v mnogih primerih socialni le po imenu, saj gre v resnici za nagrajevanje raznih, žal številnih »cehov«, ki pa so zelo glasni in tudi vplivni.

Zdi se, da namerava nova vlada zmanjšati primanjkljaj v javnih izdatkih predvsem z uvedbo novih davčnih dajatev na ljudi, ki niso v odvisnem delovnem razmerju. Ne glede na dejstvo, da je izkupiček teh dajatev po mnenju strokovnjakov zelo negotov, je jasno, da to ne more biti edino in odločilno zdravilo za izhod iz krize. Po našem bo zelo važno, če bo Fanfa-

nijeva vlada znala in hotela vzpostaviti dialog in se tudi znala sproti sporazumevati s predstavniki produktivnih slojev, s predstavniki delavcev in delodajalcev, in če se bodo ti predstavniki zares pričeli zanimati le za gospodarska in sindikalna vprašanja in ne se še dalje šli demagoških plicitantov.

S Fanfanijem se vsekakor pričinja novo poglavje v italijanski povojni politični zgodovini; njegovega nadaljnega razvoja in razpleta pa danes sploh ni mogoče predvidevati.

—o—

PRESEDNIK REAGAN V LATINSKI AMERIKI

Ameriški predsednik Reagan se je podal na petdnevni obisk v Južno Ameriko. To je šesto potovanje v tujino, odkar je Reagan pred 22 meseci postal ameriški predsednik. Po srečanju s predstavnictvom parlamenta je odpotoval iz Washingtona v Brazilijo. Pozneje bo obiskal še Kolumbijo, Kostariko in Honduras.

V zadnjih dveh državah se bo srečal tudi s predsednikoma Salvadora in Gvatemale, tako da se bo skupno sestal z državnimi voditelji šestih držav.

Namen njegovega obiska je izrazito delovnega značaja, ker želi Reagan izboljšati odnose z južno-amerškimi državami, saj je odnose zasenčila britansko-argentinska vojna za Falklande. Obisk v Argentini je odpadel ravno zaradi tega razloga. Reagan se bo seznanil s hudimi družbeno-gospodarskimi razmerami v Južni Ameriki, njegovi sodelavci pa izključujejo možnost, da bi v času gospodarske krize Reagan napovedal kake velikopotezne načrte za pomoč južno-amerškim državam. Na srečanjih bodo tudi posvetili pozornost vprašanju terorizma in levičarske gverile.

PO ZASEDANJU V OPATIJI

■ nadaljevanje s 1. strani

moralo napraviti močan vtis predvsem dejstvo, kako se med udeleženci ni okrnilo, oziroma ošibilo prepričanje, da obstajajo kljub trenutni hudi krizi še mnoge možnosti za nadaljnje sodelovanje med obema državama. Gospodarski operaterji so pripravljani nuditi odločujočim dejavnikom svoj prispevek, ki obstoji v poznavanju razmer, v znanju, dolgoletnih izkušnjah in strokovni usposobljenosti itd.

To je po našem tudi eden glavnih zaključkov 2-dnevnega zasedanja v Opatiji.

Razprava, ki je potekala v okviru petih delovnih skupin za posamezna gospodarska področja, je bila na tem zasedanju zelo stvarna, na zunanje opazovalca pa je

moralo napraviti močan vtis predvsem dejstvo, kako se med udeleženci ni okrnilo, oziroma ošibilo prepričanje, da obstajajo kljub trenutni hudi krizi še mnoge možnosti za nadaljnje sodelovanje med obema državama. Gospodarski operaterji so pripravljani nuditi odločujočim dejavnikom svoj prispevek, ki obstoji v poznavanju razmer, v znanju, dolgoletnih izkušnjah in strokovni usposobljenosti itd.

To je po našem tudi eden glavnih zaključkov 2-dnevnega zasedanja v Opatiji.

Pismo z nabojem na Downing Streetu

V uradnem bivališču britanske ministrske predsednice Margaret Thatcher je v torek opoldne eksplodirala pisemska ovojnica, ki se je bila kako sekundo prej sama vžgala. Pri tem je bil lažje ranjen neki vladni funkcionar. Do incidenta je prišlo v sobi v prvem nadstropju, delovni urad gospe Thatcher pa je za nadstropje višje.

Dasi so posledice tega dogodka skoraj nepomembne, se pa vendar postavlja

vprašanje varnosti britanske ministrske predsednice. Dejstvo je, da je eksplozivno pismo lahko dospelo v njeno rezidenco, ob tem pa se bodo zatrdno vnele polemike.

Nekaj podobnega se je pripetilo pred dvema letoma. Takrat pa so pismo, naslovljeno na Downing Street 10, prestregli že na pošti. Odpošiljatelji so bili pripadniki neke nepoznane »Republikanske zveze za socialistično Škotsko«.

Kaj iščejo Rusi v Afganistanu in kako se bodo izmazali iz njega

Danes ni mogoče več zanikati, da pretesa vzhodni svet huda kriza, ki ni samo gospodarska, ampak tudi politična in ideološka. Gotovo, da se otepa v krizi tudi zahodni svet, enako pa tudi takoimenovani »tretji svet«. Toda kriza zahodnega sveta ima — če se ne oziramo na takoimenovano krizo vrednot, ki pa je predvsem moralna in psihološka ter zadeva bolj posameznika in njegovo usodo kakor pa države, režime in gospodarstvo — čisto jasne vzroke ali boljše rečeno predvsem dva: skokovit porast cene petroleja, kar je imelo verižno reakcijo posledic, pomanjkanje goriv, pretiran porast vrednosti dolarja, krizo na tržiščih, brezposelnost itd., in pa neprestano naraščanje plač in mest zaradi velike moči sindikatov in njihovega pojmovanja gospodarstva ne v gospodarski, ampak v socialni funkciji, t.j. nudilo naj bi delavcem predvsem dobro plačano in zagotovljeno delo, ne pa da ustvarja dobrane. Toda vzhodni svet se je znašel v

še hujši krizi, čeprav se zdi na zunaj manj dramatična.

Ta kriza je splošna: gospodarska, ideološka, pa tudi politična. Gospodarska kriza se razkriva počasi, nedramatično, a dosledno, neizprosno. Po 65 letih takoimenovanega realnega socializma v Sovjetski zvezi si niti njeni upravitelji ne morejo več tajiti, da je konec sanj, da je sovjetski socialistični sistem sposoben prekositi zahodni tržni gospodarski sistem, pa naj ga še tako proglašajo za kapitalističnega, izkoriščevalskega in preživelega. Pri vsakem gospodarstvu je predvsem važna njegova gospodarnost, to se pravi koristnost, množina dobrin, ki jih ustvarja, in njegova tržna sposobnost, da namreč zalaga z njimi tržišča. Tekmo v tem je vzhodni socialistični sistem že izgubil in zdi se, da dokončno. Kdo je kriv, ali socialistični sistem sam na sebi ali način, kako so ga uveljavljali, ni bistveno važno. Danes se mora zadovoljevati sovjetski delavec z desetkrat manjšo plačo, kakor znaša podpora za brezposelne v Združenih državah. Bele vrane so tisti, ki so kdaj videli kakega sovjetskega turista na Zahodu. In Sovjetska zveza, ki zajema v svoje meje najbolj žitorodna področja sveta, mora vsako leto kupovati na desetine milijonov ton žita na Zahodu.

Kaj je v takem položaju gnalo Sovjetsko zvezo v tako drago pustolovščino, kot jo pomeni vdor v Afganistan in tamkajšnje gverilsko vojskovanje? Najbrž politični računi, ki pa so se izkazali za zgrešene. Sovjetsko vodstvo je verjetno hotelo prikriti gospodarske in politične težave v lastni državi s kako zunanjo osvojitvijo, po klasičnem receptu vseh diktatur. Obenem je hotelo »upihnuti« državo, ki je dajala sovjetskim srednjeazijskim narodom »slab vzgled«, kako srečno lahko živi kak srednjeazijski narod v neodvisnosti. Tretji vzrok je bil morda v tem, da je hotela So-

vjetska zveza tudi teritorialno približati svojo oblast in vojaško moč toplim in odprtim obalam južne Azije ter hkrati iz notranjosti Azije obkoliti Kitajsko za primer, da bi prišlo do vojne z njo. In končno bi se prek afganistanskega ozemlja močno približala petrolejskim vrelcem na Srednjem vzhodu, da bi jih lahko naglo zasedla v primeru vojne z Zahodom, t.j. z državami Atlantskega pakta.

In za vsem tem se je skrival morda še en račun, ki se bo morda sovjetskemu vodstvu edini obnesel: za umik iz Afganistana, ki ga zahteva Zahod, posebno Združene države, bo zahtevalo visoko ceno in to ceno bo Zahod zelo verjetno tudi plačal, tako v politični kot v gospodarski valuti. V politični s tem, da se ne bi več toliko vmešaval v sovjetske notranje razmere in pustil, da sovjetska vlada in policija odpravljata komplikacije z disidenti in »nacionalistične odpore« v evropskih sovjetskih republikah in v satelitskih državah (Češkoslovaška, Madžarska itd., morda zdaj tudi Poljska) po svojih receptih. V gospodarski pa s tem, da bo vedno na razpolago Sovjetski zvezi, kadar bi ta potrebovala žito, tehnologijo, zahodne valute, tržišča (npr. za sibirski plin) itd. In najbrž je ta cena še važnejša za Sovjete kakor politična, ker jim bo pomagala prikriti pred lastnim prebivalstvom krizo in nesposobnost sovjetskega sistema ter ohranjati mit o učinkovitosti socialističnega gospodarskega modela, s katerim predvsem utemeljujejo in so vedno utemeljevali svojo oblast, začevši z Leninom. In zelo verjetno je, da je Zahod tudi pripravljen plačati to ceno za sovjetski umik iz Afganistana.

—o—

Program španske vlade

Novi španski ministrski predsednik Gonzalez je predstavil poslanski zbornici v Madridu program, na podlagi katerega želi sestaviti svojo vlado. Kot svoja vodilna načela je naštel utrjevanje družbenega miru, državne enotnosti ob spoštovanju deželnih posebnosti in delo za napredek, ki ga pojmuje kot uresničevanje pravičnosti. Gonzalez je s svojo socialistično stranko zmagal na predčasnih volitvah 28. oktobra. Kot je bil program socialistov pred volitvami zmerno in realistično sestavljen, tako je zmerno spregovoril te dni tudi Gonzalez, zvedelo pa se je tudi, da bo njegova vlada sestavljena na način, ki bo jamčil za tako usmeritev.

Gonzalez je potrdil namero svoje vlade, da v štirih letih ustvari 800 tisoč novih delovnih mest. Trenutno je 16 odstotkov delovne sile brezposelne. Proti brezposelnosti se misli boriti z naložbami, s krajšim delovnim urnikom, javnimi posegi in, podobnimi ukrepi. Vlada se bo borila tudi proti inflaciji, ki dosega zdaj 15 odstotkov. Gonzalez je tudi govoril o koreniti preosnovi javne uprave ter o nujnosti varčevanja.

ALBANIJA

Po Sovjetski zvezi sta tudi Vietnam in Laos izkoristila priložnost 70-letnice albanske neodvisnosti za spravljeni potezi, ki sta namenjeni oblastem v Tirani. Tako v Vietnamu kot v Laosu so praznovali albanski državni praznik, državni predstavniki pa sta poslali čestitke predsedniku Enverju Hodži.

Cerkev in Cigani

Katoliška Cerkev podpira upravičene zahteve 15 milijonov Ciganov ali Romov, ki živijo razpršeni po svetu in ki od državnih in mednarodnih oblasti terjajo priznanje človekovih in etničnih pravic. To je izjavil msgr. Glarizio, ko se je v Rimu začelo mednarodno zasedanje o verski oskrbi Ciganov. Zasedanje je bilo na sedežu papeške komisije za turizem in izseljeništvu v Rimu. Večji del Ciganov je katoliške vere. Ob koncu zasedanja, pri katerem sodelujejo predstavništvi apostolskih ustanov za oskrbo Ciganov iz vse Evrope, so ustanovili mednarodni odbor strokovnjakov, ki bo sestavil delovni načrt in seznam najbolj občutenih in nujnih potreb tega potujočega ljudstva.

Kaj se dogaja znotraj KPI?

Glasilo komunistične partije »l'Unità« je v torek objavilo v celoti spreminjalne predloge, ki jih je senator Armando Cossutta obrazložil na zadnjem zasedanju centralnega komiteja in nadzorne komisije italijanske komunistične partije, ko sta ta organa odobrila politični dokument, ki bo služil kot izhodišče za razpravo na bližnjem vsedržavnem partijskem kongresu. Senator Cossutta je zahteval, oziroma še zahteva, naj se spremeni tisto poglavje v političnem dokumentu, ki obravnava perspektive socializma. V svojem predlogu Cossutta obravnava najprej stanje v državah takoimenovanega realnega socializma in v tej zvezi pravi, da se družbeni model ne more samodejno uveljavljati v zahodnih državah. Cossutta pa vztraja na stališču, da se morata Italija in Zahodna Evropa otestiti kapitalizma. Tega procesa pa ni mogoče po njegovem uspešno za ključiti brez resnične prekinitve obstoječih gospodarskih in družbenih ravnovesij. V tej zvezi pa očita sedanjemu vodstvu partije, da je ostalo dejansko na pol poti.

Zato zahteva, naj se poudari revolucionarna vloga partije in delavskega razreda ter njegovih zaveznikov. Kar zadeva odnose s Sovjetsko zvezo, Cossutta pravi, kako ni naloga italijanske komunistične partije, da omalovažuje ali podcenjuje uspehe, ki so jih dosegli Sovjetska zveza in druge socialistične države, čeprav priznava, da je v teh državah prišlo do zamud in napak, kar se tiče demokracije, osebnih svoboščin in tudi gospodarskih vprašanj. Cossutta pa naglašja, kako obstajajo pogoji, da se v teh državah in družbah ponovno daje zagona naprednim težnjam, ki jih je rodila oktobrska revolucija. Cossutta nato obravnava pojav evrokomunizma in pri tem predvsem svari italijansko komunistično partijo pred nevarnostjo, da postane navadna socialdemokratska stranka. Končno Cossutta opozarja na zunanjo politiko in v tej zvezi predvsem svari pred ameriško politiko, ki spravlja v nevarnost mir. Zato po njegovem mnenju mora Sovjetska zveza izpolnjevati svoje naloge, ki so svetovne razsežnosti.

O Mahničju v DSI

Na ponedeljkovem večeru v Peterlinovi dvorani je predaval glavni urednik tednika »Družina« dr. Drago Klemenčič. Govoril je o »Mahničju in ločevanju duhov«, kot je bil naslov predavanja. Dr. Klemenčič je velik poznavalec Mahničja in njegovega dela, saj je pisal svojo doktorsko disertacijo prav o tem večkrat spornem, a vsekakor velikem človeku.

Svoje ponedeljkovo predavanje je razdelil na tri obdobja. Najprej je seznanil poslušalce z Mahničjevim življenjem, potem pa je podrobneje spregovoril o njegovem »slovenskem obdobju« in drugem, ko je bil škof na otoku Krku. To zadnje obdobje pa je po predavateljevih besedah prav posebnega pomena za razumevanje celotnega Mahničjevega lika. To je bil namreč čas, ko je v praksi, med ljudmi, lahko ustvaril tiste načelne metode dela, ki jih je prej v glavnem teoretično zagovarjal. Tako je odločilnega pomena Mahničjev trud za uveljavitev glagolice v svoji škofiji. Odlično je organiziral pouk in tisk v tem jeziku, kar je takrat imelo ne samo velik verski, ampak tudi politični in narodni pomen.

Glede Mahničjevega prvega, slovenskega obdobja, je predavatelj rekel, da se običajno poudarjajo njegove polemike na literarno-estetskem področju, recimo spor glede Gregorčiča. Sam pa je tudi podčrtal njegovo večkrat izrazito polemično nastopanje v političnem boju med tako imenovanimi liberalci in klerikalci. Na tem polju je Mahnič bil vsekakor velik ideolog, ki je jasno začrtal mejo med taboroma.

Vsekakor pa je treba za pravilno razumevanje Mahničjevega dela in pisanja upoštevati vse njegovo življenje in delo. Od rojstva v Kobdilju in njegovega goriškega udejstvovanja, pa do škofovanja na Krku, internacije in smrti.

Glasbeni večer v Devinu

Kulturno delovanje v Devinu in bližnji okolici je v tej jeseni že precej bogato. Pevska zbor »Fantje izpod Grmade« in »Dekliški zbor - Devin« beležita v svoji kroniki nekaj pomembnih nastopov. Tako so devinska dekleta pela v gradu ob podeljevanju nagrade za dobroto, fantje pa so peli na Slovenskem večeru za dijake Jadranskega zavoda združenega sveta, ob otvoritvi zavoda v Sesljanu, in na občinskem prazniku v Bujah. Moramo pa tudi zabeležiti, da so »Fantje izpod Grmade« pred mesecem dni posneli glasbeno kaseto, ki bo kmalu izdana. Tako prvi kot drugi zbor sta še nastopila na Cecilijanki v Gorici in na reviji Zveze cerkvenih pevskih zborov v Trstu.

Oba pevska zbor imata v svojem delovnem načrtu tudi prirejanje kulturnih večerov v Devinu in okoliških vaseh. Letošnje prireditve so se pričele v soboto, 27. novembra, ko so v novih prostorih devinske osnovne šole priredili »Glasbeni večer«. Na njem so nastopili kitarista Marko Feri in Franko Guštin in mešani pevski zbor »Lipa« iz Bazovice. Mlada gojenca Glasbene matice, njihov profesor je Tullio Možina, sta mojstrsko nastopila tako v duetu kot posamezno. Izvajala sta skladbe klasičnih avtorjev, kot so: Tarrega,

Politično življenje na Tržaškem

Teško gospodarsko stanje na Goriškem je bilo med glavnimi točkami dnevnega reda na torkovem zasedanju deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine. Tako so razpravljali predvsem o nekaterih industrijskih objektih, kot so podgorska predilnica, podjetje Detroit v Trziču in krminsko podjetje Sogetec. Ta podjetja so tudi poslala v Trst svoje sindikalne predstavnike, da bi s svojo prisotnostjo še bolj podčrtali težavno stanje.

Važna pa so bila tudi ostala zasedanja. Tako se je v ponedeljek sestal tržaški pokrajinski svet. Na njem je predsednik Clarici poročal o posredovanju pokrajinske uprave pri deželi, da bi slednja dodelila tržaški občini potrebna sredstva za službo v korist prizadetih občanov in njihovega vključevanja v delovne odnose. Razčiščevanje teh odnosov je bilo nujno, kajti z

zadnjim novembrom je zapadla pogodba med pokrajino in združenjem, ki je do slej skrbelo za to socialno službo. Občinski odbor pa je na svojem zasedanju odobril sklep, ki le začasno rešuje vprašanje uslužbenecv tega združenja.

Zasedanje tržaškega pokrajinskega sveta pa je pomembno tudi zaradi vprašanja rabe slovenščine na sejah te krajevne uprave. Že pred časom je predstavnik Slovenske skupnosti dr. Harej predložil sve-tovalsko vprašanje o tem, kaj misli pokrajinska uprava ukreniti v zvezi z razsodbo deželnega upravnega sodišča. To je pred časom potrdilo sklep deželnega nadzornega odbora, ki je pred petimi leti zavrnil tisti člen tržaškega pokrajinskega pravilnika, ki je dovoljeval uporabo slovenščine. Odbornik Čok je med drugim

dalje na 7. strani ■

REVIJA CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV

V nedeljo je Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu priredila že tradicionalno »Revijo«. Letošnja pevska revija je bila v znamenju 120-letnice smrti škofa Antona Martina Slomška. Nanj in na njegovo delo, tako na verskem kot vzgojnem področju, je opozoril predsednik Zveze prof. Harej, ki je tudi poudaril pomen, ki ga ima Slomšek na glasbenem področju, saj je veliko njegovih pesmi danes ponarodelo. Ob zaključku svojega pozdravnega govora je dr. Harej še podčrtal dejstvo, da sta slovenska beseda in pesem tesno povezani in sestavljata bistveni del narodne zavesti.

Na nedeljski reviji je nastopilo enajst

zborov iz Tržaške. Če jih naštejemo so v prvem delu to bili: dekliški zbor »Slovenski šopek« iz Mačkolj, ki ga vodi Ljuba Smotlak, mešani zbor »Marij Kogoj«, ki ga vodi Nada Žerjal - Zaghet, cerkveni mešani zbor iz Sv. Križa, pod vodstvom Albina Verginelle, ženski cerkveni zbor z Repentabra, ki ga vodi Tone Bedenčič in »Fantje izpod Grmade«, ki jih vodi Ivo Kralj. V drugem delu so peli: mešani zbor iz Rojana, ki ga vodi Humbert Mamolo, mešani zbor »Mačkolje« pod vodstvom Cveta Marca, »Dekliški zbor Devin«, ki ga vodi Herman Antonič, cerkveni mešani zbor z Opčin, ki ga je letos vodil Franc Pohajač, mešani cerkveni zbor iz Boršta, ki ga vodi Drago Petaros in moški pevski zbor Novega sv. Antona, ki ga vodi Edi Race. Na koncu so združeni pevski zbori pod vodstvom Nade Žerjal - Zaghet zapeli še Slomškovo »Večernico«, ki je sklenila letošnjo revijo pevskih zborov.

Hector Villa Lobos, Carulli, Gangi in hrvaški skladatelj Fumić. V duetu sta igrala Carullijev »Duet št. 3« in Gangijevo skladbo »Fandango«. Druge avtorje sta izmenično igrala solistično. Oba mlada kitarista sta tudi z devinskim nastopom potrdila, da sta odlična glasbenika, ki s svojim izvajanjem nedvomno obogatita poslušalca.

S pevskim zborom »Lipa« so bili stiki že prej navezani, saj so bili devinski pevci in pevke njihovi gostje pred dvema letoma. Pod vodstvom Hermana Antoniča, ki vodi tudi devinska dekleta, so zapeli: Tomčevo »Pozdrav Koroški«, madrigal »Venera« poljskega skladatelja iz 16. stoletja Nikolaja iz Krakova, »Smrt v Brdih«, ki jo je uglasbil M. Pirnik, »Drugo rukovet« Stevana Mokranjca, Brucknerjev graduale »Locus iste«, Adamičevo »V snegu« in na koncu še »Orkester« hrvaškega skladatelja Emila Cosetta. Številno občinstvo je njihovo petje nagradilo s toplim ploskanjem, zbor pa je za nameček zapel še Premrlovo »Planinsko«.

Na začetku večera je Marko Tavčar pozdravil prisotne in predstavil nastopajoče. Kratko je tudi orisal delovanje devinskih pevskih zborov. Program je povezovala Katarina Legiša. Po končanem ve-

■ dalje na 8. strani

Če bi dodali še nekaj splošnih misli o nedeljski reviji, bi lahko ugotovili, da je nedeljska pevska pobuda potekala po že upeljanih smernicah. O zborih, ki so nastopili, bi rekli, da so nekateri prav zadovoljivo peli svoje tri pesmi. Pokazali so veliko pristnega muziciranja in precejšnje pevske sposobnosti. Zelo razveseljivo je tudi dejstvo, da so se nekateri zbori prav temeljito pomladili, kar je seveda pripomoglo k boljši zvočnosti takih pevskih sestojev. Razveseljivo je tudi dejstvo, da so se letos odločile za nastop na reviji tudi pevke z Repentabra. Opazili pa smo, da ni bilo na sporedu dveh zborov, ki bi po našem mnenju sodili na nedeljsko revijo. To sta cerkveni pevski zbor iz Škednja, ki ga vodi Dušan Jakomin, in Tržaški mešani zbor. Ne poznamo razlogov, zaradi katerih se zbor nista prijavila, vendar mislimo, da je škoda, da nista nastopila ta dva zbor, ki oba spadata med tiste, ki delujejo v Trstu in ki tudi živijo od domačih moči. Škoda se nam zdi še toliko večja, ker v obeh zborih, posebno pa v drugem, poje veliko mladine, ki tako nima za svoje sodelovanje v zboru tiste stimulacije, ki jo lahko predstavlja vsak nastop.

PREJELI SMO:

Nekaj misli o Slovenski skupnosti

»Primorski dnevnik« je 12., 13. in 19. avgusta letos objavil članke o Krščanski demokraciji v zvezi z goriško stvarnostjo, se spoprijel z njenim problematičnim delovanjem v zadnjih letih v goriški pokrajini, omenil njen odnos do slovenske manjšine ter medsebojne obmejne odnose v okviru Osimskih sporazumov.

V tretjem od člankov pisec posebej omenja problem odsotnosti izvoljenih predstavnikov goriške DC v Rimu, kar povzroča, da so splošni interesi Gorice v rimskem parlamentu slabo branjeni. Članek tudi omenja, da je umaknitev podpore slovenske stranke (tj. SSK) Krščanski demokraciji, ki ji je v preteklosti vedno prispevala primerno število glasov, povzročila izgubo demokrščanskega poslanca.

Pisec teh vrstih nima namena razglabljaljati o tem, kaj je DC napravila pri oblikovanju svoje nove politične smeri, še manj, kaj naj ta stranka stori ter koga naj kandidira na bodočih parlamentarnih volitvah, da bo zopet imela svojega predstavnika v Rimu. Storititi hoče nekaj drugega. Priklicati hoče v spomin začetek novega obdobja v delovanju slovenske stranke, ki se je dejansko začelo prav pri parlamentarnih volitvah leta 1976, ko je SSK s svojim samostojnim nastopom opozorila nase.

Zamislil sem se pri prebiranju omenjenih člankov v »Primorskem dnevniku« v tistih nekaj suhoparnih besedah, ki omenjajo umaknitev podpore slovenske stranke. Članek bi lahko dodal, da je bila Slovenska demokratska zveza (SDZ) tista, ki je dolga leta dejala glasove DC, ne pa današnja reorganizirana slovenska stranka SSK. Ta je leta 1976 na parlamentarnih volitvah pokazala, da hoče biti samostojna stranka ter v polni neodvisnosti hoditi svojo pot.

Prav volitve 1976 so pokazale, da ima slovenska stranka kljub raznim nevshečnostim, ki so se pri volilni propagandi pojavile, discipliniran krog volivcev. Isto se je pokazalo tudi leta 1979 na volitvah v italijanski parlament, ko se je SSK zaradi posebnih okoliščin povezala s Furlanskim gibanjem (MF) ter na volitvah za evropski parlament, ko je SSK nastopila v pove-

zavi z drugimi manjšinskimi strankami v Italiji. Obojne volitve so potrdile, da zbor volivcev popolnoma zaupa vodstvu SSK pri določanju politične poti in da se istočasno to vodstvo na svoje volivce lahko popolnoma zanese.

Že pred letom 1976 si je mlajši rod želel novih političnih prijemov, zlasti po širši organizaciji slovenske stranke, kajti njen takratni ustroj ni več odgovarjal politični stvarnosti. Že ob parlamentarnih volitvah 1963 so mladi oporekali način nastopa na teh volitvah, ki ga je sklenilo takratno vodstvo. SDZ, sestavljena iz dveh skupin, je nehala obstajati 15. februarja 1975, ko je nastala goriška SSK. Sledili so pokrajinski kongresi, prvi 1. marca 1975, drugi 25. novembra 1976, tretji 3. marca 1979 in četrti 9. maja 1981. Prvi deželni kongres pa je bil 24. maja 1975 v Devinu, ko je SSK postala stranka v deželnem merilu. Sledila sta deželna kongre-

sa v Števerjanu marca 1977 in novembra 1980 v Gorici v avditoriju.

Da si stranka določi odnose do drugih strank, za katere tudi volijo Slovenci in postavi smer-nice za svoje delovanje, je deželno vodstvo SSK priredilo študijske seminarje. Med tem so nastajale nove krajevne sekcije SSK. Stranka ima stalne stike s političnim predstavništvom koroških Slovencev kakor tudi s predstavniki drugih manjšinskih strank.

V primerjavi z vsedravnimi strankami ostaja SSK majhna stranka. Nima poklicnih funkcionarjev, manjka ji lasten politični aparat, njen kvocient pri volilnih izidih ni visok, kar vse pomeni veliko oviro pri njenem delovanju. Na eni strani velja državni zakon zanjo prav tako kot za vsedravnne stranke, na drugi pa ima prav zaradi tega težave pri predstavitvi list.

Vzemimo kot primer samo volitve 1978. SSK je morala najti za izpolnitev list kar 260 imen, ki so bila potrebna za predstavitev list na deželnih volitvah v vseh petih okrožjih, za gori-

dalje na 7. strani ■

Remo Devetak

Srečanje občinskih uprav Gorice in Nove Gorice

Prvi uradni sestanek, po izvolitvi novih upravnih teles v Novi Gorici, med občinskim odborom iz Gorice in Izvršnim svetom iz Nove Gorice je bil v petek, 26. novembra v občinski palači v Gorici. Srečanje sta vodila goriški župan dr. Antonio Scarano in predsednik občinske skupščine Nova Gorica Zorko Debeljak. Poleg članov odborov sta se sestanka udeležila tudi predsednika goriške in novogoriške trgovinske zbornice, to je Lupieri in Besednjak. Delegaciji sta najprej zelo pozitivno ocenili delovanje treh mešanih občinskih komisij, ki so se v zadnjem času sestale in obravnavale vprašanja skupnega interesa; o zaključkih oziroma predlogih so poročali predsedniki posameznih komisij. Širša debata se je razvila po poročilih predsednikov gospodarske komisije; vprašanja, ki sodijo v okvir te komisije, so tre-

nutno zelo važna, še posebno ob upoštevanju zadnjih jugoslovanskih gospodarskih ukrepov. Delegaciji sta obravnavali vprašanja gospodarskega sodelovanja zelo odkrito in tudi poglobljeno. Bila je podčrtana potreba po iskanju višjih oblik gospodarske kooperacije, še zlasti na industrijskem področju. Govor je bil o zakonodaji ene in druge države, o prosti coni, o ovrednotenju obmejne postaje v Štandrežu in o že obstoječih in bodočih oblikah sodelovanja med podjetji z obeh strani meje. Nadalje je bil ponovno iznešen predlog, da bi ustanovili oziroma pohiteli z ustanovitvijo mešane gospodarske zbornice; zadevno dokumentacijo morajo še odobriti deželni organi in ministrstva. Italijanska stran je predlagala, da bi ustanovili mešano podjetje za ovrednotenje obmejne postaje in morebiti tudi za izgradnjo avtocestnega priključka od Vrtojbe do Razdrtega, te nadvse potrebne cestne strukture, ki bi gotovo ovrednotila goriški obmejni prostor in dalo obmejni postaji tisti evropski pomen, ki ga po vsej pravici zasluži. V zvezi z obmejnimi strukturami, je treba še omeniti, da je italijanska stran osvetlila načrt za gradnjo novega suhozemnega terminala, katerega bodo začeli graditi v prvi fazi prihodnje leto in bo nastal tik ob tržaški cesti, nasproti goriškega pokopališča in v povezavi z obmejno postajo. Delegaciji sta si ob koncu izmenjali še predlog o sodelovanju na področju družbenih dejavnosti, to je kulture, športa in rekreacije; bili so podani nekateri zares sugestivni predlogi. Ob zaključku razgovorov sta vodji delegacij izrazila željo in nujnost po ohranitvi in okrepitvi dosedanjih oblik sodelovanja, v duhu prijateljske in odprte politike dveh mest, ki sta življenjsko povezani. Predsednik Debeljak je povabil goriško delegacijo na obisk v Novo Gorico, ki naj bi bil enkrat marca prihodnje leto; še prej se bodo ponovno sestale vse tri komisije za nadaljevanje razgovorov in iskanje vseh ustreznih rešitev številnim skupnim vprašanjem.

Začetek prvenstvenih tekem goriške Olympie

Moška C-2 liga

Olympia - Terpin : Vecchia pallavolo - Trieste 0:3 (11:15, 11:15, 15:17)

Olympia - Terpin: Dornik, Terpin Damjan, Andrej in Simon, Cotič Marko in Štefan, Špacapan, Neubauer, Kuštrin, Černić, Košič.

Preteklo soboto je goriška Olympia - Terpin začela prvenstvo s tekmo proti močnemu tržaškemu nasprotniku. Žal je neuigranost goriških igralcev skupno z različnimi tehničnimi napakami privedla k neuspehu. Kljub temu moramo domačine pohvaliti, ker so res vseskozi skušali prikazati lepo igro in so občasno tudi vodili, kot npr. v tretjem setu z 12:3. Žal pa te prednosti niso znali ne mogli izkoristiti, saj tvorijo nasprotniki homogeno in izkušeno ekipo, poleg tega pa so Tržacani poleg šestih imeli na igrišču še sedmega, to je sodnika, ki je sodil zelo pristransko in vseskozi škodil Olympijevcem. Na vsak način je to bila šele prva tekma prvenstva. Prepričani smo, da bo Olympia - Terpin v naslednjih tekmah popravila ta spodrseljaj in častno zastopala goriško mesto v C-2 ligi.

Ženska D-liga

Olympia - Bertolini : Pieris 0:3 (6:15, 7:15, 3:15)

Olympia - Bertolini: Mažgon, Košič, Olivo, Primožič, Bertolini Klara in Marija, Klanjšček Mirjam in Fanika, Šuligoj, Burgnich.

V nedeljo se je goriška Olympia - Bertolini spoprijela s solidnim konkurentom iz Pierisa. Žal je domača ekipa igrala vseskozi z okrnjeno postavo, saj je ena izmed najbolj izkušenih igralok, to je Peršetova, izključena za nekaj tekem. Odredba je bila izdana ob koncu prejšnjega športnega leta, v veljavo pa je stopila šele z začetkom nove sezone. Poleg tega se je že na začetku tekme poškodovala tudi Primožičeva, tako da je Olympia - Bertolini morala mašiti vrzeli z novinkami, ki so se sicer dobro izkazale, a nimajo toliko tehnične priprave kot prej omenjeni »stari« igralki. Domača ekipa je sicer imela več šans, da bi obrnila rezultat sebi v prid, a jih žal ni znala izkoristiti.

G. R.

Koledar dramskega sporeda radia Trst A za mesec december

7. decembra ob 18. uri: izvirna radijska igra. **Tome Arsovski »TAKSISTOVA SPOVED«.** Avtor, ki je zelo uspešen in popularen makedonski pisatelj, že več kot 25 let pa je urednik dramskega sporeda RTV Skopje, pripoveduje v tej monodrami zelo vsakodnevno zgodbo šoferja taksija. Igra je napisana v sočnem samopripovednem jeziku, duhovita je, mestoma groteskna, vsekakor pa je ta spoved izjemen ustvarjalni izziv. Taksistovo zgodbo je prevedel Aleksij Pregarc, pripoveduje jo dramski igralec Dare Valič, član Drame SNG Ljubljana, režiral pa jo je Sergej Verč.

Od 9. do 18. decembra ob 14.10: roman v nadaljevanjih — dramatisirani roman (ponovitev). **Fulvio Tomizza »BOLJŠE ŽIVLJENJE«.** Skozi počasno in mirno a osebno prizadeto pripoved okromnega Martina Krušiča, mežnarja v majhni hribovski vasi, nam tržaški pisatelj Fulvio Tomizza podaja prerez dogajanja v Istri od začetka našega stoletja do današnjih dni. Poslovenitev romana: Rado Bordon in Viktor Bravar. Dramatizacija: Josip Tavčar. Izvedba: Slovensko stalno gledališče v Trstu. Režija: Jože Babič.

11. decembra ob 18. uri: biografije velikih Slovencev. **Mirko Mahnič »ANTON MARTIN SLOMSEK«.** Dokumentarna igra o slovenskem mladinskem pesniku in pisatelju, mariborskem škofu in šefu lavantinske škofije A. M. Slomšku. Izvedba: Radijski oder. Režija: avtor.

14. decembra ob 18. uri: radijske igre deželnih avtorjev. **Stelio Mattioni »LETALIŠČE«.** Je mogoče živeti povsem svobodno? Je mogoče počenjati stvari, ki se tebi zde povsem normalne, drugim pa povsem nore? Kaj je človek? In kdo mu določa ravnanje? To so samo nekateri od motivov, ki nam jih avtor ponuja v razmislek. »Letališče« je prevedla Marija Raunik, izvajajo pa jo člani Slovenskega stalnega gledališča v Trstu pod režijskim vodstvom Borisa Kobala.

18. decembra ob 18. uri: **DVIGNJENA ZAVESA.** Beležke **Sergeja Verča** o gledališkem dogajanju doma in od drugod. V tej številki med drugim: kritično o drugi premieri SSG v Trstu, Kmeclovi igri »Mutasti bratje«; režiser Mario Uršič v ljubljanski Drami; gledališka šola SSG ter še kaj.

Od 20. decembra do 1. januarja ob 14.10: roman v nadaljevanjih — umetniško branje. **Marjan Rožanc »METULJ«.** V tej pripovedi pisatelj

obuja spomin na pozna petdeseta in prva šestdeseta leta, obnavlja duh tedanje Ljubljane, njenih pesnikov in bohemov, lahkotnih fičfiričev, a tudi zamišljenih iskalcev nekakšnih polnih človeških in medčloveških možnosti, velikih odrešenjskih ljubezni, a tudi nesrečnih samomorilcev. Odpirajo se vrata v stare kavarne, ki jih zdaj ni več, v vroče razgovore in napete prepire, v spalnice osamljenih, poželjivih žensk, oživljajo postaje z večernih klatenj od kozarca do kozarca, od želje do želje. Več kot zanimivo eksistencialno usodo pripoveduje osrednji junak Tomaž, ki ga interpretira Tone Gogala, roman sam, ki smo ga posneli delno v studiu delno pa v exteriuru, na terenu, je dramaturško uredil in režiral Sergej Verč.

21. decembra ob 18. uri: slovenska poetična drama. **Stanko Majcen »APOKALIPSA«.** (Pono-

vitev). Vojna enodejanka, ki odpira pogled v go-lo bitnost posameznih oseb. Izvedba: Slovensko stalno gledališče v Trstu. Režija: Mario Uršič.

24. decembra ob 18. uri: božična igra. Alojz **Rebula »ČETRTI KRALJ«.** Izvirna božična igra tržaškega pisatelja, ki bo letos doživel svoj krst tudi na odru Slovenskega stalnega gledališča v Trstu. Izvedba: Radijski oder. Režija: Mirko Mahnič.

28. decembra ob 18. uri: sodobni slovenski gledališki trenutek. **Dušan Jovanovič »SOBOTA POPOLDNE«.** Eden najvznemirljivejših sodobnih slovenskih in jugoslovanskih dramatikov nas v tej igri, ki je bila prvotno napisana za televizijo, seznanja z družino Moškrič ter z njenim prav nič kaj posebnim vsakdanom. Naturalistična igra? Dnevna komedija ali ganljivka? Vse to in nič od tega hkrati. Vsekakor samo odskočna deska za pogumno in igrivo oblikovanje nekega posebnega, krhkega in neponovljivega ravnotežja v nekem posebnem in neponovljivem času sobotnega jutra. Izvedba: Slovensko stalno gledališče v Trstu. Režija: Mario Uršič.

ZENSKA ODBOJKA B LIGA:

Nekaj misli o slovenskem derbiju

Zadnjo soboto sem po dobrem letu spet pristvoval odbojarski tekmi dveh naših najboljših ženskih ekip. Na sporedu je bilo četrto kolo ženske B lige, in sicer derby med Sokolom in Borom. Naj za kroniko omenim, da čisti 3:0 v korist Sokola ne odraža resničnega poteka igre. Naša dekleta na obeh straneh mreže so si bila vseskozi enakovredna. Zdaj je vodila ena ekipa, nato druga, domačinke pa so prav v zaključni fazi znale ohraniti mirnejše živce in so tako osvojile prestižno in potrebno zmago. Potrebno predvsem zaradi morale, ki je bila po grdem porazu v Trevisu nujna. Tekma je bila agonistično vedno na višini, četudi smo občasno videvali prav osnovne napake, ki pa so za derby razumljive. Vsekakor me je prijetno presenetil tehnični nivo pri obeh šesterkah, saj smo pristvovali res lepi graditvi in zaključevanju akcij. Dobro je bilo prestrezanje tudi zelo nevarnih servisov in končno smo zlasti pri Sokolu opazili skupno igro, kar je bila doslej morda največja hiba, saj je več let slonela skoro vsa teža in seveda odgovornost na nekaj posameznih igralkah.

Sokol, ki ga bolje poznam, je na igrišču dokazal, da si je dobro opomogel po letošnji izgu-

bi kar treh standardnih igralk. Poleg Rečanke Pesaressijeve, ki se še ni popolnoma vključila v ekipo, ker ji manjkajo skupni nastopi, a je vsekakor pravi steber zlasti zaradi svojih velikih izkušenj ter zaradi popolnega pregleda nad igro, me je prijetno presenetila zrela vključitev mlajših igralk, med katerimi je zlasti Grazia Legiša več kot zadovoljivo opravila svojo nalogo.

Borova dekleta so verjetno bila psihično preobremenjena tudi glede na doslej zbrane točke, saj bi si drugače ne znali razlagati skoro navpičnega padca ob koncu vsakega seta. Prepričan pa sem, da bodo ob pridobljeni samozavesti prišla do takih rezultatov, ki jim po pokazani kakovosti igre brez dvoma pripadajo.

Ob koncu še dve ugotovitvi: med splošno krizo ženske odbojke v naši deželi smo Slovenci ponovno dokazali, da smo zlasti na Tržaškem glavni steber tega lepega športa in to ne le ker imamo kar dva predstavnika v državni B ligi, ampak predvsem zato, ker smo znali vzgojiti bogato zaledje mladih igralk, ki lepo zastopajo naš šport v celi vrsti manj pomembnih prvenstvih. Ni se nam treba bati bodočnosti naše ženske odbojke! Druga ugotovitev pa je žal neprijetna in predvsem nerazumljiva, da naših potreb in pomena zamejskega športa ne razumejo ali nočejo razumeti nekateri krogi v republiki Hrvaški. Saj je vsem že dobro znano, da trenerja Brožič in Jurman ter igralka Pesaressijeva do danes še niso dobili dovoljenja za prehod meje, ne da bi jim bilo treba plačevati novo uvedeno takso. Mimo tega, da je bilo na vseh forumih zagotovljeno, da ne smejo sedanje restrikcije v nobenem primeru oškodovati medsebojnega sodelovanja zamejskih športnih in kulturnih organizacij z matično domovino, smo zlasti v primeru trenerja in igralke Sokola priča pravi gonji, ki jo je sprožil hrvaški časopis Sportske novosti. Tako ravnanje je za vse skrajno škodljivo, za atlete same pa še žaljivo; nerazumljiva pa je še ugotovitev, da si v dobrem mesecu še nihče ni upal ali znal prevzeti odgovornosti, da se stvar dokončno uredi v skladu s črko in predvsem duhom sedanjih zakonov in

Battelov klavirski recital

Tretji abonmajski koncert Glasbene matice je bil za obiskovalce koncertov Glasbene matice doživljaj zase. S klavirskim recitalom je nastopil pianist Giovanni Umberto Battel, ki počuje na tržaškem konservatoriju »Tartini«. Mladi pianist ima za seboj vrsto lepih uspehov in nagrad. Uveljavil se je tudi na mednarodnih tekmovanjih, tako letos v Barceloni in Terniju. Septembra pa je prejel prvo nagrado na mednarodnem tekmovanju F. P. Negia v Enni. Veliko je tudi že snemal za RAI in sodeloval na mednarodnih koncertnih festivalih.

Na petkovem recitalu se nam je predstavil z Beethovno »Sonato op. 53 v C-duru«, ki je tudi znana pod imenom »Sonata all'Aurora«. Že prvi takti so pokazali, da je Battel pianist, ki ne samo odlično obvlada klavirsko tehniko, am-

pak je tudi glasbenik velikih interpretacijskih sposobnosti. To je potrdil tudi v drugem delu, ko je igral »Dvanajst simfoničnih etud op. 13« Roberta Schumanna, v katerih je prišla do polnega izraza njihova romantična navdahnjenost, in skladbo »Trois Mouvement de Ptruška« Igorja Stravinskega. Battelova klavirska izvedba te baletne glasbe je bila popolnoma prepričljiva. Stravinski se v njej poslužuje najrazličnejših barvnih efektov, pestre ritmike in modernih sredstev glasbenega izražanja. Suita je prepajena z rusko folkloro, ki je Stravinskemu pomenila veliki glasbeni fond.

Občinstvo je Battela nagradilo s hvaležnim ploskanjem. Pianist pa je svojemu koncertu dodal še Brahmov »Intermezzo« in Chopinove »Doppie terze«.

POLITIČNO ŽIVLJENJE NA TRŽAŠKEM

■ nadaljevanje s 4. strani

tudi napovedal, da bo pokrajinski odbor vložil priziv na državni svet v Rimu. Zorko Harej pa je med svojim posegom obširno spregovoril o neutemeljenosti razsodbe upravnega sodišča. Povedal je, da se strinja s prizivom, obenem pa je tudi zahteval, naj pokrajinski svet znova odobri člen v pravilniku, ki govori o rabi slovenščine. Svojo zahtevo je utemeljil med drugim tudi z navedkom zadnje razsodbe ustavnega sodišča o rabi slovenščine.

Za slovensko manjšino je pomembno tudi imenovanje zastopnikov krajevnih uprav in društev v pokrajinsko komisijo, ki bo skrbela za kulturna vprašanja. Komisija bo med drugim igrala važno vlogo pri dodeljevanju podpor v tistih primerih, ki jih predvideva dežela. V prvem predlogu pokrajinskega odbora je bil v komisiji predvidevan samo predstavnik Zveze slovenskih kulturnih društev. Svetovalec Harej pa je dosegel, da bo v komisiji prisoten tudi zastopnik Slovenske prosvete, tako da bosta v tem pokrajinskem forumu prisotna predstavnika obeh slovenskih kulturnih zvez na Tržaškem. Poleg Slovenske skupnosti so se s tem predlogom strinjali in zanj volili še krščanski demokrati in del Liste za Trst. Proti so glasovali ostali, socialisti in drugi del Liste za Trst, komunisti pa so se vzdržali.

Nekaj misli o Slovenski skupnosti

● nadaljevanje s 5. strani

ško pokrajino, občino Ronke, tržaško občino in rajonske konzulte.

Če se ozremo na prehojeno pot od reorganizacije edine slovenske stranke v Italiji in se vprašamo, ali se je to splačalo, moramo reči: Da! Posebno na zadnjih volitvah na Goriškem je SSK v občinah s proporcionalnim sistemom dobro vzdržala nasproti tistim vsedržavnim strankam, ki tudi vključujejo Slovence. Te so imele prej 6 svetovalcev, sedaj pa imajo le dva.

Na deželni volitvah prejema SSK blizu 10 tisoč glasov, PCI 182.000, PSI nad 79.000. In vendar prav nekaj tisoč glasov slovenske stranke vse ostale mččno vznemirja. Tako se vse v času volilnega boja zaganjajo prav v SSK. Ista borba se nato nadaljuje pri sestavi pokrajinskih in občinskih svetov. SSK je pač edina sloven-

ska stranka v Italiji, ki jo morajo, radi ali neradi vsi upoštevati.

In na koncu še ena misel! Prihodnje leto bodo deželne volitve. Udeležila se jih bo, kot je njena dolžnost, tudi SSK. V zvezi s tem naj dobesedno navedem stavek iz revije »Dan« (ki ne izhaja več) od aprila 1973. Pod vprašanjem: »Koliko Slovencev v novem deželnem svetu?« (podpisan je sedaj že pokojni Karel Šiško) stoji zapisano: »Če pomislimo, koliko je Slovencev v deželi (od sto do stodvajset tisoč), bi lahko računali, da bi deželni zbor moral imeti v svojih vrstah od pet do šest slovenskih poslancev.«

Menim, da od leta 1973 ni bilo bistvenih premikov v številu našega prebivalstva. Sprašujem se, kje so ostali ti glasovi zakopani in kdo jih je položil k prezgodnjemu počitku? Slovenska skupnost gotovo ne.

Preiskava o atentatu na Papeža

Bolgarsko veleposlaništvo v Rimu in sredstva množičnega obveščanja na Bolgarskem še dalje odločno zavračajo vsako odgovornost bolgarskih državljanov in bolgarske tajne službe za atentat na papeža Janeza Pavla II. 13. maja leta 1980. Zdaj, ko turški časopisi omenjajo še nekega bolgarskega uslužbenca v Rimu, Teodorja Aivazova, kot sodelavca že aretiranega Antonova in pa turškega morilca Agce, bolgarsko veleposlaništvo tudi za novega osumljenca ponavlja, da sploh nima nič pri atentatu.

Pred mesecem dni se je vrnil v domovino. Bolgari trdijo, da so vse obtožbe samo provokacija proti Bolgariji in vzhod-

nim državam in da je treba zato čimprej razčistiti vprašanje, da se ne poslabšajo diplomatski odnosi med Bolgarijo in Italijo. Branilca zaprtega Antonova sta vložila priziv proti aretaciji na »sodišče svobode«. Tudi sovjetska agencija Tass v svojih poročilih podpira bolgarska stališča in kritizira italijanske ukrepe.

—o—

NEKAJ MISLI O SLOVENSKEM DERBIJU

■ nadaljevanje s 6. strani

svečanih izjav. S tega mesta ponovno pozivamo, da se to čimprej uredi in upamo, da se zlasti z dejstvi dokaže, kako je naša manjšina pri srcu vsem republikam naše matične domovine.

Karantanski klobuk

Najpristnejši slovenski simbol 7

JOŽKO
ŠAVLI

Gre resnično za »slovenski klobuk«, kot ga v poročilu o ustoličevanju koroškega vojvode opisuje že Švabsko ogledalo (windischer huett). O tem pričajo najprej značilne vrvice na klobuku, ki se končujejo v čopih in visijo od njega v ornamentalnih zavojih. Izvirno sivo barvo klobuka pa je na njegovi podobi v grbu zamenjala črna, ker siva barva ni heraldična in se na ščitih ne uporablja.

Vinko Mirt navaja v svojih spisih številne upodobitve grba Slovenske krajine, predvsem na pečatih in v knjigah grbov najstarejših izdaj. (42) Kot ugotavlja, izgublja podoba klobuka sčasoma svojo značilno obliko in postaja vedno bolj podobna zvonu. Takšna je že na nagrobniku cesarja Friderika III. (vojvoda Friderika V., † 1493 v stolnici sv. Štefana na Dunaju). Podobno tudi v Valvasorjevem delu »Die Ehre des Herzogthums Krain« (1681) (43) in tudi v najnovejšem heraldičnem leksikonu, ki je leta 1974 izšel v Münchenu. (44)

Pač pa ustreza izvirnim upodobitvam grb Slovenske krajine, ki se nahaja med drugimi grbi cesarskih dežel nad oboki prezbiterija stolnice sv. Vida v Pragi, kar nedvomno kaže, da grb ni bil samo krajevna pomena.

Zamiselnost za grb Slovenske krajine pripisujejo izvedenci habsburškemu vojvodi Rudolfu IV. (vladal 1358 - 1365), ki je naročil izdelati vse grbe svojih dežel. Zato je grb Slovenske krajine s klobukom prvič upodobljen na njegovem novčnem pečatu (na listini, Dunaj, 18.6.1359). (44) Ustreza vladarjevemu naslovu »gospod Slovenske krajine«, ki ga nosi poleg drugih nazivov.

Najlepša upodobitev tega grba se gotovo nahaja v delu »Oesterreichisch-Ungarische Wappenrolle« (Dunaj, 1890) t.j. v knjigi grbov, ki jih je oblikoval Hugo Gerard Ströhl, eden najboljših heraldikov tega časa.

Grb Slovenske krajine — opis:

Ščit: na zlatem polju črn slovenski klobuk, opasan pri vrhu in v sredini z rdečo vrvico; klobuk ima rdečo podlogo; od njega visita dve ornamentalno zaviti rdeči vrvici, ki imata na koncu čopa iste barve. — Okras: nad ščitom turnirska čelada (navadno plava) z zlato krono; nad njo osmerokotna zlata blazina, okrašena na zunanji vogalih z očesi pavilnih peres; na njej slovenski klobuk; od čelade navzdol se vije na obe strani ščita črno-zlato spreminjajoče se listovje.

Sam Hugo Gerard Ströhl v besedilu k tej podobi posebej poudarja: »Slika v grbu

so zmeraj imenovali slovenski klobuk« (Das Wappenbild ist stets als ein windischer Hut angesprochen worden). (45) In tudi sam ga tako naziva.

Knežji klobuk

Do konca 14. stol. približno so za okras nad grbi uporabljali le čelado in nad njo ponovno grbovni znak, poleg okrasnega listovja, ki od obeh strani obdaja ščit. V začetku 15. stol. pa se na čeladi začne pojavljati tudi krona, sprva le v kraljevem grbu. Ko pa je vladar začel z grbovnimi diplomami ali pismi podeljevati znake in dodatke k grbom, je postala podelitev krone nad čelado znamenje njegove posebne naklonjenosti zaslužnim plemičem. Sčasoma je krona na čeladi nad grbom že tako pogosta, da pomeni v 17. stol. le še znak plemenitega stanu. Po evropskih deželah so se pojavile različne oblike grbovnih kron, ki so veljale za posamezne stopnje plemenitega stanu. Dobijo jih celo mesta. Krona knezov in vojvod je po vseh kraljestvih podobna; tem sledijo s svojimi kronami mejni grofje (markizi), nato grofje, za njimi baroni in potem še vitezi. (46)

Zaradi knežjih kron izstopajo zaradi svoje posebne oblike krone na grbih knezov Svetega Rimskega cesarstva, kateremu v poznem srednjem veku pripadajo predvsem nemške, pa tudi karantanske (avstrijske) dežele. V virih so njihove krone imenovane knežji, ali še pogosteje, vojvodski klobuk (Herzogshut, Fürstenhut). Ime samo priča,

- E Jakec moj, jest sm precu reku, de ne bo dobro, ke so zvolili za papeža anga Poljaka. Kej češ: Poljska je socialistična država, je ruski satelit jn Rusija je ta starši brat. Jn zdej de postane papež u Rimi glih an človek ses satelitske države Rusam gvišno ni moglo bet prou. Jest zastopem, de so vzeli tu ku ano provokacjo jn ane sort potuho tistem poljkem deloucem, ke takujntaku zmirej nekej protestirajo jn jem ni neč prou.
- Sej tu zastopem tudi jest. Ma ne videm zakej ...
- Kaku, de ne videš? Kej si pozabu, de je tisti Agca strelau na papeža jn se je mogu papež tolko cajta zdravet u špetali?
- Ma sej tisti Agca je Turk jn nima neč za opravet ses socializamam.
- Ja, tu praveš ti.

- Ne jest. Tudi tisti Agca zmiram prave, de je biu sam jn de mu ni nobeden neč pomagau.
- E, dragi moj, uan jema tašno direktivo, zatu de ne be nobeden neč posumu, kadu ga je poslou. Ma policija je precu skraja sumla, de ni mogu bet sam. Je jemu preveč dnarja, je preveč rajžau če nu les. Je mogla bet od zad ana močna jn velika organizacija. Jn zdej se je tudi skazalo ke so aretirali tistga Bolgara.
- A ja, tistga Antopova.
- Ne Antopova! Antonov se kliče. Ma policija sume še dva druga Bolgara; u pržoni pej jemajo vre zaprte še druge tri turke. Jn vse niti od te zarote so šle na Bližnji Vzhod jn na Bolgarsko. Jn pole je forte sumljivo, de vsi ti atentatorji jn brigatisti jemajo narveč rusko orožje. Jn kej misleš de rusko orožje dobiš kar taku? De nečko greš u betego jn rečeš: dejte mi an mitra al an revolver kalibra tolko jn tolko. Dragi moj, Rusi forte ahtajo, komi dajo orožje u roke. Zatu pej pravem ...
- Ma ta Antronov ...
- Ma ne Antronov! Antonov se kliče. Policija je vre pogruntala, de je biu ta Antonov tabat na placi. Jen policija je vre jemela za opravet sez dvemi kulturniki bolgarske ambasade v Rimu zastran špijonaže.
- Ja znaš, na ambasadah so većinoma sami špijoni. Ma ta Andronov ni biu na ambasadi ...
- Ma navadse anbot tu jemé! Antonov, Antonov — ne Andronov. Ni biu, ne, na ambasadi, ma uradnik bolgarske letalske kompanije. Ma dragi moj, ne smeš pozabet, de z Rusije al satelitskeh držav, ne prideš na zahod, če nisi stu pr stu ta pravi. Jen de je ta Antonov

- ta pravi se vide vre od tega, de je bolgarska vlada vre protestirala pruti tej aretaciji. Jn tudi Rusi so forte jezni.
- Ma narbol sumljivo je pej tu, de komunikeji vre skušajo zmanjšat važnost te aretacije, zatu de se ne be poslabšala koeksistenca jn zgleda, de tisti ke tu reč raziskavajo, so pršli na ano tako sled, ke ne be teli jet več naprej. Zatu ke se bojijo, de ne be kompromitirali kašno velesilo.
- Ma sej ta Antonov ni mogu bet tabat u Rimi, ke je jemu čez tisto KGB!
- Ma kej mešaš Jakec! Tisto je an drugi, ke nima neč za opravet.

—o—

GLASBENI VEČER V DEVINU

■ nadaljevanje s 4. strani

čeru pa so se vsi prisotni še ustavili pri zakuski, ki so jo pripravili v bližnjih prostorih.

»Fantje izpod Grmade« in »Dekliški zbor - Devin« pa so že na delu. Pripravljajo se na vsakoletni koncert božičnih pesmi, ki ga bodo priredili, kot je že tradicija, v župni cerkvi v Štivanu.

AFGANISTAN

Sovjetska agencija Tass je zavrnila ameriško obtožbo, da zasedbene čete v Afganistanu uporabljajo prepovedane smrtonosne pline proti domačim upornikom v Afganistanu. Sovjeti trdijo, da so ameriške obtožbe le propaganda, ki naj med drugim utira pot Reaganovim načrtom za zbiranje kemičnega in bakteriološkega orožja.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

da so omenjeni knezi in vojvode že zelo zgodaj nosili klobuke kot znak njihovega družbenega dostojanstva, kar se popolnoma sklada s tem, da je klobuk v srednjem veku pomenil svobodo in plemenitost, kakor je že omenjeno na drugem mestu tega spisa. Kasneje so ti klobuki dobili obliko krone, prvotno ime pa jim je ostalo.

Vojvoda Ernest Železni na pečatu iz leta 1418. V vdolbini na desni se nahaja kot grb Slovenske krajine tudi klobuk s čopi, ki se v tej obliki prvič pojavljuje na pečatu vojvode Rudolfa IV. Ustanovnika leta 1359. Na praporu je panter, karantanski grb, ki pričča, da je bila zgodovinsko avstrijskih dežel uveljavljena dejansko na karantanskem zgodovinskem oz. državnem pravu.

Knežji klobuk (knezov Svetega Rimskega cesarstva) (47) tvori kapa iz rdečega (tudi plavega) blaga ali žameta, okrajek pa ima hermelinov našitek. Od okrajka oz. od spodnjega oboda tečeta preko kape dva kovinska loka, ki se na vrhu pravokotno križata, prav na sredini kape, pod kroglo (jabolkom) s križem. Pri klobuku volilnih knezov vodijo preko kape na vrhu in se križajo štirje kovinski loki. To ogrodje je pozlačeno.

Med temi klobuki ima svojo posebno obliko tkm. avstrijski nadvojvodski klobuk, kot ga danes zgodovinskopravno neutemeljeno nazivajo. Obstajajo pravzaprav tri izvedbe tega klobuka: avstrijski, tirolski in štajerski klobuk, in vsi temeljijo na listini »Privilegium maius« (1358-59) ter v naslovu avstrijskega nadvojvode, kot nam v svojem delu zagotavlja A. v. Siegenfeld. (48) Vendar pa je zgodovinska stvarnost precej drugačna.

Prva upodobitev tega »avstrijskega« klobuka se nahaja na novčnem pečatu omenjenega vojvode Rudolfa IV. Ustanovnika:

Na zadnji strani tega pečata (revers) je omenjeni vojvoda prikazan kot lovski nadmojster Svetega Rimskega cesarstva. Stoji med dvema ležečima jelenoma, v viteški opravi; namesto čelade nosi na glavi knežji oz. vojvodski klobuk. V desnici drži žezlo, z levico pa se opira na meč. Okrog njega so razporejeni grbi pripadajočih mu dežel. Zaradi nekaterih nepravilnih grbov oz. naslovov, ki jih ti predstavljajo, je moral Rudolf IV. ta pečat na pritisk

cesarja ter volilnih knezov že naslednje leto uničiti. (49)

Pečat se očitno nanaša na ponarejeno zgodovinsko listino »Privilegium maius«, katero je dal izdelati prav omenjeni vojvoda. Listina utemeljuje posebne pravice, ki naj bi jih kralj Friderik I. podelil avstrijskim vojvodam že ob povzdigu Avstrije v posebno vojvodino (Regensburg, 17. sept. 1156). Po tej listini naj bi avstrijski vojvoda imel predpravice pri podeljevanju fevdov. Ob slovesnem prejemu fevda se pojavi pred kraljem na konju, v knežji obleki, z žezlom v roki, na glavi pa ima knežji klobuk z nazobanim okrajkom. (50)

(Dalje)

- (42) Npr.: Johann Siebmacher, New Wappenbuch 1605
Birken — Fugger, Die Spiegel der Ehren des Ertzherzogthums Österreich, Nürnberg 1668
- (43) 2. knjiga, priloga med str. 304 - 305
- (44) O. Neubecker — W. Rentsmann, Wappenbilder-Lexikon, München 1974
(gl. V. Mirt, koledar DSM, Celovec 1976, str. 90)
- (45) H. G. Ströhl, Österreichisch - Ungarische Wappenrolle, Dunaj 1890, Farbtafel V. (gl. tudi: V. Mirt, itm., 1972)
- (46) Brockhaus' Konversations-Lexikon, Berlin - Dunaj, 1894 (Kronen)
Enciclopedia Motta, Milan 1968 (Araldica)
- (47) Brockhaus' Konversations-Lexikon, itm. A. G. Seyler, itm., 474
- (48) A. v. Siegenfeld, itm., 373
- (49) K. v. Sava, Die Siegel der österreichischen Regenten, Dunaj 1867, str. 172, Taf. 7, Fig. 28
- (50) A. v. Siegenfeld, itm., str. 373